

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

проф. Студеняк І.П.

Вересень 2016 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВИБОРЧІ СИСТЕМИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Виборчі системи країн Європейського Союзу**» для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні: доктор філософії/Doctor Philosophy (Ph.D) галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»** спеціальності **052 «Політологія»** освітньої програми Політологія/Political Science.

Розробник:

Ключкович А.Ю., доцент, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології і державного управління.

Протокол № 12 від 25 червня 2016 року.

В. о. зав. кафедри

(проф. Вегеш М.М.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Протокол № 5 від 24 червня 2016 року.

Голова

(доц. Зан М.П.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 03	Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки Спеціальність: 9.052 – Політологія	Обов'язковий	
Модулів – 01	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктор філософії	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 06		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 02 аудиторних – 38 самостійної роботи студента – 52 індивідуальної роботи студента – 0		Лекції	
		20 год.	10 год.
		Практичні	
		18 год.	0 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
	Самостійна робота		
	52 год.	80 год.	
Індивідуальні завдання			
0 год.	0 год.		
Вид контролю			
іспит	іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 38 / 52

для заочної форми навчання – 10 / 80

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Виборчі системи країн Європейського Союзу» є формування в студентів теоретичних знань і практичних навичок, достатніх для наукового аналізу основ організації та механізму функціонування виборчих систем у країнах ЄС.

Завдання:

- ознайомити студентів з предметом та специфікою курсу «Виборчі системи країн Європейського Союзу»;
- висвітлити зміст основних понять і категорій курсу;
- викласти основи методології, організації і проведення наукових досліджень виборчих систем;
- охарактеризувати основні типи виборчих систем в країнах ЄС;
- проаналізувати структуру і механізм функціонування виборчих систем країн ЄС.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- понятійно-категоріальний апарат для дослідження виборчих систем;
- основні методологічні підходи до аналізу виборчих систем;
- кількісно-формалізовані методики аналізу виборчих систем, взаємодії виборчих і партійних систем;
- правові основи організації та елементи виборчих систем в країнах ЄС;
- типи виборчих систем, їх переваги і недоліки;
- особливості еволюції виборчих систем країн ЄС.

вміти:

- володіти методологічним інструментарієм аналізу виборчих систем, в т.ч. методиками кількісного аналізу;
- проводити політологічний аналіз виборчого процесу в цілому та його окремих етапів;
- аналізувати основні елементи виборчих систем;
- здійснювати порівняння виборчих систем країн ЄС;
- оцінювати ефективність виборчих систем, їх політичні наслідки.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Виборча система як об'єкт політологічного дослідження

Поняття «виборча система», «виборчий процес» та «виборча кампанія». Принципи побудови та функціонування виборчих систем. Елементи виборчих систем (спосіб голосування, виборчий округ, бюлетень, партійні списки, спосіб обрахунку голосів, прохідний поріг). Завдання виборчої системи. Критерії класифікації виборчих систем. Теоретико-методологічні підходи до розуміння та типологізації виборчих систем. Фактори, що впливають на еволюцію виборчих систем. Політико-інституційні переваги та ризики різних типів виборчих систем. Проблеми ефективності виборчих систем. Взаємозв'язок виборчої моделі з партійною і державно-владною системами. Кількісно-формалізовані методики дослідження виборчих систем. Рівні виборів до представницьких органів влади в країнах ЄС.

Тема 2. Пропорційні виборчі системи в країнах ЄС

Пропорційна виборча система: ключові ознаки та види. Механізм функціонування пропорційних виборчих систем в умовах європейського парламентаризму. Політико-інституційні проблеми та ризики функціонування пропорційних виборчих систем в країнах ЄС. Стабільність та ефективність функціонування пропорційних виборчих систем: досвід ЄС. Конфігурації партійних систем. Моделі електоральної поведінки в умовах пропорційних виборчих систем.

Тема 3. Мажоритарні виборчі системи в країнах ЄС

Мажоритарна виборча система: ключові ознаки та види. Механізм функціонування мажоритарних виборчих систем в умовах європейського парламентаризму. Інституційно-політичні проблеми та ризики функціонування мажоритарних виборчих систем в країнах ЄС. Стабільність та ефективність функціонування мажоритарних виборчих систем: досвід ЄС. Конфігурації партійних систем. Моделі електоральної поведінки в умовах мажоритарних виборчих систем.

Тема 4. Змішані виборчі системи в країнах ЄС

Змішана виборча система: ключові ознаки та види. Механізм функціонування змішаних виборчих систем в умовах європейського парламентаризму. Інституційно-політичні проблеми та ризики функціонування змішаних виборчих систем в країнах ЄС. Стабільність та ефективність функціонування змішаних виборчих систем: досвід ЄС. Конфігурації партійних систем.

Тема 5. Трансформація виборчих систем в «нових демократіях» ЄС

Реформування виборчих систем в контексті розвитку посткомуністичних країн Центрально-Східної Європи. Проблема вибору виборчої системи в «нових демократіях». Порівняльний аналіз функціонування та розвитку виборчих систем в країнах ЦСЄ (формування, структура, політичні наслідки, особливості). Конфігурації партійних систем. Динаміка виборчих систем і проблеми демократизації системи правління. Виборча система Словацької Республіки: еволюція, механізм і проблеми функціонування, вплив на партійну систему.

Тема 6. Виборчі системи у «розвинутих демократіях» ЄС: приклад ФРН

Виборчі системи західноєвропейських країн: проблеми еволюції та інституційної модернізації. Розвиток виборчої системи в умовах німецького федералізму. Європейські, федеральні, земельні та комунальні вибори в Німеччині. Особливості формування Бундесрату та виборів Президента ФРН. Персоналізовано-пропорційна система виборів до Бундестагу. Політико-інституційні проблеми функціонування парламентської виборчої системи в ФРН. Вплив виборчої моделі на конфігурацію партійної системи та державно-владний механізм

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 1. Виборча система як об'єкт політологічного дослідження	16	4	2				10	16	2				14
Тема 2. Пропорційні виборчі системи в країнах ЄС	18	4	4				10	16	2				14
Тема 3. Мажоритарні виборчі системи в країнах ЄС	14	2	4				8	16	2				14
Тема 4. Змішані виборчі системи в країнах ЄС	14	2	4				8	16	2				14
Тема 5. Трансформація виборчих систем в «нових демократіях» ЄС	14	4	2				8	14	2				12
Тема 6. Виборчі системи у «розвинутих демократіях» ЄС: приклад ФРН	14	4	2				8	12					12
Усього годин	90	20	18				52	90	10				80

5. Теми практичних занять (денна форма)

Назва теми	Кількість
Тема 1. Виборча система як об'єкт політологічного дослідження	2
Тема 2. Пропорційні виборчі системи в країнах ЄС	4
Тема 3. Мажоритарні виборчі системи в країнах ЄС	4
Тема 4. Змішані виборчі системи в країнах ЄС	4
Тема 5. Трансформація виборчих систем в «нових демократіях» ЄС	2
Тема 6. Виборчі системи у «розвинутих демократіях» ЄС: приклад ФРН	2
Разом	18

6. Самостійна робота (денна форма)

Назва теми	Кількість
Тема 1. Виборча система як об'єкт політологічного дослідження	10
Тема 2. Пропорційні виборчі системи в країнах ЄС	10
Тема 3. Мажоритарні виборчі системи в країнах ЄС	8
Тема 4. Змішані виборчі системи в країнах ЄС	8
Тема 5. Трансформація виборчих систем в «нових демократіях» ЄС	8
Тема 6. Виборчі системи у «розвинутих демократіях» ЄС: приклад ФРН	8
Разом	52

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента з курсу «Виборчі системи країн Європейського Союзу» оцінюється за 20-ти бальною системою та включає наступні завдання:

Підготовка та презентація категорій, проблем, тем з курсу «Виборчі системи країн Європейського Союзу» в електронній (слайдовій) формі (див. нижче);

Орієнтовні теми:

1. Класифікація мажоритарних виборчих систем.
2. Класифікація пропорційних виборчих систем.
3. Критерії та фактори ефективності виборчих систем.
4. Виборча система та соціально-політичне представництво.
5. Виборча система Німеччини.
6. Виборча система Австрії.
7. Виборча система Іспанії.
8. Виборча система Франції.
9. Виборча система Великобританії.
10. Виборча система Бельгії.
11. Виборча система Італії.
12. Виборча система Іспанії.
13. Виборча система Польщі.
14. Виборча система Словаччини.
15. Виборча система Чехії.
16. Виборча система Угорщини.
17. Виборча система Греції.
18. Виборча система Литви.
19. Виборча система Естонії.
20. Виборча система Швеції.

8. Методи навчання

У процесі викладання нормативної навчальної дисципліни «Виборчі системи країн Європейського Союзу викладача використовує наступні *групи методів навчання*:

1. Словесні (лекція, бесіда, обговорення, інструктаж).
2. Наочні (ілюстрація, демонстрація (з використанням фотоілюстрацій, таблиць та схем, електронних презентацій)).
3. Практичні (опитування на практичних заняттях; виконання тестових завдань; робота з підручником, першоджерелами; виконання індивідуальних завдань (див. вище); контрольні роботи).

9. Методи контролю

Викладач використовує наступні групи методик контролю знань студентів, які вивчають навчальну дисципліну «Виборчі системи країн Європейського Союзу»:

1. Методи усного контролю (монологічна відповідь студента на окреме питання теми практичного заняття у індивідуальній та фронтальній формах; запитально-відповідна бесіда під час роз'яснення проблемного питання на практичному занятті; іспит у формі усної відповіді на три запитання з переліку питань).
2. Письмовий контроль (виконання індивідуальної роботи; модульна контрольна робота; дидактичні тестові завдання).
3. Методи практичного контролю (перевірка змістового наповнення електронної презентації).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Практичні заняття						Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	
5	5	5	5	5	5	30
Самостійна робота						20
Модульна контрольна робота						
Всього						100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

1. Ашихмина Я.Г., Панов П.В., Подвинцев О.Б. О критериях оценки выборов // Полис. – 2004. – № 4. – С. 54-62.
2. Балабан Р. В. Теорія виборчої системи. – К. : Либідь, 2007. – 112 с.
3. Балашова А.Н. Технология избирательной кампании в западной политической науке // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 12: Полит. науки. – 2000. – № 2. – С. 65-75.
4. Барматова С.П. Політична соціологія: Курс лекцій: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. – К., 2003. – 252 с.
5. Бебик В. Менеджмент виборчої кампанії і ресурси, технології, маркетинг: Навч. – метод. посіб. – К.: МАУП, 2001. – 216 с.
6. Васильев В. И., Постников А. Е. Путеводитель по избирательной кампании: Пособие для кандидатов, избирательных кампаний и избирательных блоков. – М.: Институт развития избирательных систем, 1999.
7. Выборы в Европейському Союзі / За ред. Ковриженка Д. С. ; Лабораторія законодавчих ініціатив. – К. : ФАДА, ЛТД, 2006. – 156 с.
8. Вишняк О.І. Електоральна соціологія: теорія, історія, методи. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2000.
9. Гоулд Ф. Стратегическое планирование избирательной кампании // Полис. – 1993. – №4. – С. 134-145.
10. Ключкович А. Парти́но-політичні аспекти формування складу Федерального конституційного суду та виборів Федерального президента в ФРН. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 10. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2008. – С. 103-108.
11. Ключкович А. Політична соціологія. Програма навчального курсу для студентів спеціальності «Політологія» (за вимогами кредитно-модульної системи): Методичний посібник. – Ужгород, 2008. – 64 с.
12. Ключкович А. Політичний маркетинг. Навчально-методична розробка для студентів спеціальності «Політологія» (за вимогами кредитно-модульної системи). – Ужгород, 2007. – 44 с.
13. Ключкович А. Развитие парламентської виборчої системи в Словаччині та проблеми її функціонування на сучасному етапі // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. - К. : «Видавництво «Гілея», 2011. Вип. 131 (4). – С. 466-470.
14. Ключковський Ю.Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія. К.: Час Друку, 2011. – 132 с.
15. Кочубей Л. Виборчі технології як механізм досягнення політичного результату // Людина і політика. – 2003. – № 4. – С. 56-62.
16. Кресіна І. О., Перегуда Е. В. Парламентські вибори в Україні: правові і політичні проблеми. Монографія. – К., 2003.
17. Остапець Ю., Гайданка Є., Ключкович А., Марадик Н. Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України: монографія. Ужгород: Данило, 2014. - 256 с.
18. Петров О., Полторац В. Проблемы стратегического планирования президентской избирательной кампании // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. – №3. – С. 41-62.
19. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: Навчальний посібник / упоряд. М. Лендшел. Ужгород: «Ліра», 2016. 464 с.
20. Політологія: Підручник / За заг. ред. М. Вегеша. К.: Знання, 2008. 384 с.
21. Полторац В., Петров О. Избирательные кампании: научный подход к организации. – К.: Знання України, 2004.
22. Посібник з розробки виборчих систем / Е.Рейнольдс, Б.Рейлі та ін. Міжнародний інститут демократії та сприяння виборам / Пер. з англ. К.: Нора-друк, 2003. – 168 с.
23. Римский В.Л. Стратегическое планирование избирательной кампании. - Режим доступу: <http://www.democracy.ru/library/practice/candidates/elplan/index.html>

24. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи: монографія. Львів, 2007. 391 с.
25. Романюк А. С. Партії та електоральна політика / А. Романюк, Ю. Шведа. – Львів : ЦПД–«Астролябія», 2005. – 348 с.
26. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 548 с.
27. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. – Львів, 2010. – 462 с.
28. Шведа Ю. Р. Партії та вибори : енциклопедичний словник / Ю. Р. Шведа. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 750 с.
29. Шведа Ю. Р. Партії та вибори: європейський досвід і українські реалії. Енциклопедичний словник. – Львів, 2009. – 500 с.
30. Штефуца В. О. Виборча система ФРН як інституційна основа формування представницьких органів влади та механізм артикуляції інтересів громадян: федеральний та земельний вимір: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / В. О. Штефуца ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2011. – 20 с.